

Rebut: 25-VI-2010
 Acceptat: 20-VII-2010

UNA PROPOSTA PER A L'ATLES DELS VESTIGIS LEXICALS DALMÀTICS A LA RIBA ORIENTAL DE L'ADRIÀTIC

Nikola VULETIĆ
 Universitat de Zadar

1. PRESENTACIÓ

«La dialettologia dalmatica non ha certo un compito facile vista la scarsità delle fonti dirette [...]» (Muljačić, 1997: 64). Amb aquesta idea incontestable s'obre el segon apartat de la síntesi que, ara fa més d'un decenni, l'inoblidable mestre de dalmatística, Žarko Muljačić, va dedicar a la classificació «interna» de les llengües de la *Romània submersa* a la riba oriental de l'Adriàtic. Volíem recordar, breument, les modificacions principals que, durant un segle d'estudis dalmàtics, ha vist la classificació interna del grup lingüístic dalmatoromànic, dit també, amb Muljačić, grup il·liroromànic. La cèlebre bipartició bartoliana (Bartoli 1906) en *vegliot* (*il vegliot(t)o*, dalmàtic de la illa de Krk/Veglia) i *ragusà* (*il raguseo*, dalmàtic de la ciutat de Dubrovnik/Ragusa) ha estat modificada per Rosenkranz (1955) que hi afegia el *jadertí* (*il jadertino*, dalmàtic de la ciutat de Zadar¹). La proposta de Rosenkranz va rebre el suport, una vintena d'anys després, d'un estudi detallat de Zamboni (1976). Després d'haver identificat un altre grup dalmatoromànic a la riba montenegrina i albanesa de l'Adriàtic, el *labeàtic* (*il labeatico*),² Muljačić (1990) tornà al model de bipartició: 1. dalmàtic *tout court*, amb dos macrodialectes: a) dalmàtic septentrional, integrat per les parles romàniques de les ciutats de Krk (Veglia), Osor (Ossero), Rab (Arbe), Zadar (Zara), Trogir (Traù) i Split (Spalato); b) dalmàtic meridional o labeàtic i 2. ragusà. Pocs anys després Muljačić reconeixia la forta individualitat del labeàtic, tornant a una partició en tres llengües dalmatoromàniques: dalmàtic septentrional, amb el seu centre a Zadar, ragusà i labeàtic, afegint que l'arbesà (*l'arbesano*), romanç de l'illa de Rab, podria ser candidat per a una posició autònoma.³

1. En llatí: *Jadera*.

2. Glotònim derivat de *lacus Labeaticus*, nom llatí del llac de Shkodër, entre Montenegro i Albània. Es tractaria del romanç autòcton de les ciutats de Kotor, Budva, Bar, Ulcinj i Lezha, possiblement també de les ciutats de Shkodër i Drisht.

3. Muljačić (1997, 66): «In un lavoro del 1974 [...] notai che Arbe aveva di fronte alle differenziazioni (vocalica e consonantica), un atteggiamento identico a quello di Ragusa. Oserei proporre anche

Totes aquestes propostes s'han basat exclusivament en els criteris de fonètica i fonologia històriques, com és d'esperar en el cas d'un domini lingüístic tan poc conegut. El lèxic no s'ha utilitzat gaire en la classificació interna del domini dalmàtic, per les raons que detallarem més endavant. Aquest treball pretén ara oferir un esbós d'una possible classificació interna o, si es vol, d'una distribució diatòpica del lèxic dalmatoromànic, basada en els vestigis lexicals dalmàtics en les parles croates i montenegrines de la riba oriental de l'Adriàtic. Utilitzarem, com a mostra d'estudi, els ictionims, recollits en la major part per Vinja (*JAJA*) i completats per l'autor, una tria que justificarem a continuació. Ací basta esmentar, per a qui no coneix la història lingüística de l'Adriàtic oriental, que el lèxic de la pesca ha sigut, des d'antic, un dels camps privilegiats del contacte lingüístic eslavoromànic a la riba oriental de l'Adriàtic. D'una banda, un poble de la plana i dels boscos que a partir de la baixa edat mitjana va haver d'aprendre a navegar i a pescar; de l'altra, un poble que des d'antic feia vida marina. L'anàlisi etimològica ha mostrat que en alguns pobles de l'arxipèlag croat els ictionims d'origen dalmàtic cobreixen més del 50 % de les espècies conegudes. Atès el fet que als mateixos pobles moltes altres espècies porten noms d'origen venecià o italià meridional, no sorprèn gaire que l'inventari ictionímic de molts pobles de Dalmàcia i de l'arxipèlag de Kvarner (it. *Quarnaro*) es presenti, encara actualment, com a predominantment romànic.

2. QÜESTIONS METODOLÒGIQUES (I PRÀCTIQUES)

2.1. QÜESTIÓ DE FONTS

Les raons que han dut a donar poc pes al lèxic en la classificació interna del dalmàtic són múltiples. La primera i, potser, la més important la constitueixen les fonts del coneixement del dalmàtic. La importància que, en un primer moment, es va donar a les fonts directes, disponibles únicament per la varietat dalmàtica de l'illa de Krk, el vegliot (Bartoli, 1906), s'ha vist, després de gairebé 80 anys, com un impediment real al desenvolupament dels estudis dalmàtics. Les paraules que Muljačić (1983: 103-104) va dedicar al tema no han perdut actualitat:

Infatti, se astraiamo dal dominio della fonologia storica, il quale fu studiato, per quello che riguarda il vegliotto, anche dal punto di vista generativo, i rimanenti sottosistemi del vegliotto e delle altre parlate dalmatiche non possono venir affrontati nel loro insieme prima che la loro sostanza non ci diventi nota, magari in maniera fragmentaria.

Al mateix temps, Muljačić identificava explícitament les restes lexicals dalmàtiques en les parles eslaves de l'Adriàtic oriental com el camp d'estudi que ens podria proporcionar

---

per l'arbesano lo status di lingua dalmato-romanza a parte se disponessi di più dati per la sua latinità > romanità autoctona. Per il labeatico invece mi sembra che ciò che sappiamo finora basti per vedere in esso una terza lingua dalmato-romanza».

coneixements nous sobre el dalmàtic en general, tot i que advertia que la quantitat impresionant dels romanismes del croat riberenc i illenc s'havia de tractar *cum grano salis*:

Bisogna eliminare dal corpus degli imprestiti antichi del sapore romanzo del serbo-croato e dal corpus delle forme ricorrenti ne documenti scritti in latino, conservatisi in vari archivi della Dalmazia, tutto ciò che *non* è di origine dalmatica ma, per esempio, greca, italiana (veneziana, abruzzese-molisana, pugliese, toscana ecc.), rumena, albanese, latina medievale ecc. Con atre parole la « sfondadura » e più promettente che la raccolta in base ad accertamenti positivi.

Es tracta ací dels romanismes croats i montenegrins prestats, hi estan d'acord tots, després de la migració eslava cap a les ribes de l'Adriàtic oriental i abans del contacte amb el venecià.⁴ A l'època en què escriu Muljačić, l'esmentada riquesa lexical es trobava ja en bona part recollida i etimològicament tractada en tres volums del *Diccionari etimològic de la llengua croata o sèrbia* (glotònim oficial en aquell moment) de Petar Skok (*ERHSJ*). Segons aquests criteris, la quantitat de dalmatismes o llatinismes tardans a *ERHSJ* superava les 1.000 unitats lexicals (*vid.* Geresdorfer, 1985). La 'ventilació' a la qual convidava Muljačić es va efectuar ben aviat amb l'obra de Rocchi (1990), el qual va organitzar els «latinismi e romanismi antichi» de totes les llengües eslaviques meridionals en 457 lemes, fent ús de gairebé totes les obres rellevants aparegudes fins a l'any 1987 i sobretot de l'*ERHSJ*.⁵ Una 'ventilació' molt més completa va aparèixer, però, amb els tres volums de les *JE*, concebudes com *addenda et corrigenda* de l'*ERHSJ*, del gran etimòleg Vojmir Vinja, successor directe del mestre Skok. Amb tot això s'ha demostrat definitivament la importància que per al coneixement del lèxic dalmàtic tenen els estudis etimològics de les parles croates.

2.2. QÜESTIONS CRONOLÒGIQUES

Formulant, fa uns anys, les bases metodològiques per a la proposta d'un atlas dels vestigis lexicals dalmàtics en les parles croates i montenegrines, llavors en forma de tesi doctoral, hem hagut d'enfrontar-nos a un altre problema metodològic bastant important, ço és, a partir de quin moment podem parlar del dalmàtic i quina rellevància pot tindre aquest dubte per a l'elaboració d'un atlas lexical.

En la tradició de la filologia croata, però també de la romanística croata, s'ha insistit molt, partint de criteris fonològics i prosòdics, en la distinció entre els dalmatismes *stricto sensu* i els préstecs lexicals d'una capa romànica «més antiga», moltes vegades iden-

4. Fins i tot el corpus més restringit de romanismes croats pre-venecians, fet per Rocchi (1990), comporta unes 300 entrades.

5. L'obra de Rocchi (1990) va merèixer una acollida molt positiva de la part de la romanística croata, com mostren les paraules de Muljačić (1994: 232): «Tutto sommato i romanisti, gli slavisti e i 'contattologi' sono grati al R[occhi] per la 'ventilazione' a cui ha sottoposto le teorie e le pratiche etimologiche in questo settore. Però ciò non vuol dire che proprio ogni 'ventata' sia accettabile né che la lista degli etimi sia definitivamente chiusa.»

tificada com a «llatí tardà» (*vid. p. e.* Muljačić, 2001 i 2002).⁶ La distinció esmentada rau en el fet que l'eslau comú, parlat a Dalmàcia a l'època dels primers contactes entre els eslaus i les poblacions romàniques de les antigues ciutats dàlmates, encara interpretava les vocals del (proto)romanç dàlmata en clau quantitativa, de manera que les vocals (proto)romàniques llargues no han donat al croat els mateixos resultats que les vocals breus d'aquesta llengua. Seguint aquests criteris, presentats al gran públic romanista per Trummer (1998: 162-163), una bona part dels romanismes croats prevencians no serien dalmatismes *stricto sensu*, sinó els anomenats *llatinismes tardans*. Encara que útil, sobretot per a la datació dels processos prosòdics de l'eslau comú, aquest criteri s'arrisca a incórrer en una confusió metodològica, com és explicar la història d'una llengua pels processos que fan part de la història d'una altra. Perquè el fet que un parlant de l'eslau comú distingís al segle VII les vocals llargues i breus del (proto)romanç dàlmata prova només una cosa que ja sabíem: que la quantitat vocàlica era fonològicament pertinent a l'eslau comú, i també que en una llengua romànica les vocals continuen sent llargues o breus tot i que aquesta distinció ja no sigui fonològicament pertinent.

Però, deixant a banda la qüestió àrdua de la «data de naixement» del dalmàtic, tan problemàtica com la de qualsevol llengua romànica, o potser fins i tot més, estem davant d'un fet essencial: a partir del segle VII els eslaus han prestat una quantitat important de paraules d'allò que era, en aquell moment, la llatinitat de la riba oriental de l'Adriàtic. Es tracta, doncs, del lèxic patrimonial de la llatinitat > romanitat dàlmata i, en el cas de la distribució diatòpica, de les àrees lèxiques. Quina rellevància per aquest fet pot tindre una eventual decisió de col·locar la “data de naixement” del dalmàtic un poc més cap enrere, a l'època dels primers contactes eslavoromànics del segle VII, o un poc més cap endavant, p. e. als segles IX-X? Uns estudis sobre la fragmentació lèxica d'altres àmbits de la Romània, com ara els de Schmitt (1974) i Colón (1993), han demostrat que les àrees lèxiques romàniques tenen el seu origen en una època on la llengua comuna de l'occident europeu era encara el llatí. Per això pensem que és metodològicament justificable utilitzar els elements del lèxic (proto)romànic, arribats a les parles croates i montenegrines entre els segles VII i XII, per a referir-nos a la diferenciació interna o a la variació diatòpica del lèxic dalmatoromànic. Senyalaríem, per últim, que Holzer (2007), autor de la visió més completa sobre els aspectes fonològics i prosòdics dels primers contactes eslavoromànics a Dalmàcia, fa ús del terme *das Romanische* per a parlar de la llengua neollatina de Dalmàcia cap a l'any 600.

2.3. ELS GRECISMES

Hem vist que Muljačić (1983: 104) advocava «l'eliminació» del corpus dels préstecs romànics antics del croat de tot allò que no és d'origen dalmàtic. Encara que conforme amb els criteris de Muljačić, Vinja (*JE*) no va eliminar d'aquest corpus una quantitat important dels grecismes. Vinja portava afirmant durant més de trenta anys, des del seu

6. És cert que Muljačić (2002: 436), tractant del vegliot, deia per 'tardo latino di Veglia' (abans del segle X): «chi preferisce, può chiamarlo *il preveglioto*».

article fonamental «Le Grec et le Dalmate» (Vinja, 1967) i d'acord amb les idees exposades pel seu mestre Skok (1955), que la major part dels grecismes trobats en les parles de la costa i de les illes croates havien entrat al croat a través del dalmàtic.⁷ Dit d'una altra manera, aquests grecismes haurien format part del lèxic dalmàtic, raó per la qual Vinja (*JE*, *passim*) en moltes ocasions parla dels «grecismes dalmàtics». Però, mentre Skok i Vinja consideraven que la integració dels grecismes al lèxic dalmàtic fou determinada pels cinc segles de domini bizantí a Dalmàcia (a partir de l'any 536), Kapović i Vuletić (en premsa) aposten per una integració més primerenca, considerant que molts d'aquests grecismes, sobretot els ictiònims, ja formaven part del lèxic del llatí regional de Dalmàcia a l'època imperial. Cal advertir que hi ha uns quants grecismes que s'han recollit únicament a les àrees de Dalmàcia que no havien estat mai part de l'Imperi bizantí (p. e. la península de Pelješac). Per totes aquestes raons, els grecismes, sempre que segons criteris fonològics⁸ s'ha pogut provar la seva integració al llatí regional, formen part del corpus dels vestigis lexicals dalmàtics del croat.

2.4. PER QUÈ ELS ICTIÒNIMS?

Comencem per una espècie de contraexemple. Vinja (*JE*, s. v. *luća*) ha mostrat que el llatí LUTEU(M) no troba continuadors només a l'albanès *lucë* 'fango' (Banfi, 1991: 40), sinó també al croat dialectal *luća* 'grumen zemlje' ('terròs'). No obstant això, qui volgués passar el contingut de l'entrada *luća* de les *JE* a un mapa lingüístic, es quedaria amb un sol punt, el de l'illa de Susak, a l'extrem septentrional de l'arxipèlag adriàtic. Durant les nostres enquestes, tanmateix, hem pogut registrar *luća* 'terròs' com una paraula quotidiana a gairebé totes les illes de l'arxipèlag de Zadar. No és per a atribuir-li la culpa al mestre, perquè el material que tenia a l'abast li permetia d'esmentar només l'illa de Susak, mentre que les enquestes que va fer a l'arxipèlag de Zadar tenien una finalitat molt restringida —recollir els ictiònims.

El mateix es podria dir de moltes altres entrades d'una obra etimològica tan meticulosament elaborada com la de Vojmir Vinja, o fins i tot la del seu mestre, Petar Skok. La fragmentació de les atestacions dialectals és una característica de molts diccionaris etimològics i que troba una explicació molt senzilla: un etimòleg difícilment es pot dedicar a investigar la totalitat del lèxic de cada poble del domini lingüístic estudiat; se serveix regularment del material publicat; si no, no li bastaria una vida per a compondre un diccionari etimològic. El problema es fa més greu encara quan utilitzem el material lexicogràfic d'una llengua per a fer un atlas d'un domini lingüístic desaparegut, com és en el nostre cas el dalmàtic.

Hi ha, no obstant això, un camp semàntic a l'obra etimològica de Vinja que es pot definir com a molt complet, el dels ictiònims, conseqüència d'una campanya d'investi-

7. *Vid.* també Crevatin (1992: 222): «È un dato oggettivo, però, che quasi sempre è necessario presupporre una mediazione neolatina dei grecismi, il che mostra allo stesso tempo la profondità della simbiosi slavo-romanza».

8. P. e. la conservació de les consonants velars davant d'una vocal palatal, tret distintiu del dalmàtic, o la pronunciació bilabial de *-β-*, que no apareixen en els grecismes directes del croat o del serbi.

gació que Vinja va dur a terme entre l'any 1954 i l'any 1957 a 175 pobles de l'arxipèlag croat i de la costa croata i montenegrina. L'anàlisi etimològica dels noms de tots els organismes marins de l'Adriàtic oriental que Vinja va efectuar als dos volums de *JAJA*, posteriorment integrada a les entrades respectives de les *JE* (suplement de l'*ERHSJ*), ha mostrat que molts pobles croats han conservat una quantitat impressionant d'ictiònims d'origen dalmàtic. Gràcies a l'obra incansable de Vinja, els ictiònims es presenten, fins als nostres dies, com a l'únic camp lèxic on les restes de la romanitat autòctona dalmata s'han investigat detalladament i amb un rigor científic que continua infonent respecte. En una campanya àmplia en uns 30 pobles de l'arxipèlag de Zadar, que actualment continua, només hem pogut modificar els seus resultats d'una manera modesta. Aquestes són les raons principals que ens han portat cap a una reproducció cartogràfica dels resultats obtinguts. És cert que, per les raons exposades a l'inici d'aquest treball, els ictiònims constitueixen l'únic camp lèxic del croat en què la conservació dels dalmatismes es pot qualificar fins i tot de sistemàtica. Tot considerant la diversitat de l'ictiofauna de l'Adriàtic, el qüestionari ictionímic utilitzat va ser un qüestionari fàcilment realitzable. Però si l'esforç que proposem es mostra útil, creiem que el mateix procediment es podria utilitzar amb altres camps relativament «tancats», com ara els fitònims o els ornitònims. És clar que la migració eslava cap a l'Adriàtic va suposar també el coneixement de les plantes i els ocells desconeguts i la subsegüent adopció dels seus noms romànics, tot i que no a escala tan important com en els cas dels ictiònims.

2.5. ELS PUNTS D'ENQUESTA

La reproducció cartogràfica esmentada ha mostrat que els criteris utilitzats per a determinar la densitat de la xarxa dels punts d'enquesta d'un atlas lingüístic d'un domini qualsevol de la *Romània continua* no serien aplicables a un atlas dels vestigis lexicals dalmàtics. No es poden triar els punts en funció de la distància mitjana entre ells o de les fronteres lingüístiques o dialectals, tampoc es pot deixar a un programa informàtic la localització dels punts segons les seves coordenades geogràfiques, com és el cas de la xarxa de punts de l'*Atlas Linguistique Roman* (vid. p. e. Contini, 1992: 204). La conservació del lèxic dalmàtic depèn d'unes circumstàncies en la majoria de casos totalment imprevisibles. Prenem l'exemple dels continuadors del llatí *PALŪMBUS, -A (*REW* 6181) que en croat ha donat un *poluba* 'dolç pasqual en forma de trena o de colom amb un ou': a l'illa de Pašman aquest dalmatisme s'ha conservat en dos pobles només (Banj, Dobropoljana) que no són ni més conservadors, ni més "romànics" que els altres pobles de la mateixa illa, al contrari; a l'illa d'Ugljan la mateixa paraula s'ha conservat al poble de Preko que justament és aquell que conserva menys dalmatismes entre tots els pobles de la mateixa illa. No obstant això, amb els ictiònims la cosa sembla ser més previsible: és més probable que un ictiònim dalmàtic es conservi en un poble els habitants del qual es dediquen a la pesca que no en un poble en què els habitants es dediquen a l'agricultura. Així i tot, la xarxa de punts hauria de ser desproporcionadament densa, com queda demostrat per les enquestes de Vinja (vid. *supra*).

Concebre l'obtenció d'una informació rellevant des del punt de vista romanístic com

a un efecte col·lateral de les enquestes que formen part de l'elaboració de l'*Atlas lingüístic croat* (projecte a llarg termini de l'Institut de Llengua i Lingüística Croates⁹) tampoc donaria resultats del tot satisfactoris, justament perquè la xarxa de punts d'aquest atlas segueix altres principis. És necessari recórrer tot el territori susceptible de conservació del lèxic dalmàtic, tot sabent que aquest no es limita a la costa ni a les illes: p. e., els continuadors dalmàtics del llatí CÍCERO (*REW* 1903) > *kikerka* es conserven a l'interior del país, mentre sembla, fins ara, que la costa i les illes coneixen només el venecianisme *čičvarda*.

3. ESTUDI PRELIMINAR D'UNS MAPES

3.1. DYCENTRARCHUS LABRAX 'llobarro' (*Jafa* 14.-14.1.4.1.)¹⁰

Aquest peix estimat per tota la Mediterrània té en les parles croates i montenegrines cinc noms de procedència dalmàtica, dels quals els continuadors del llatí LŪPĪNUS (*REW* 5170) cobreixen la major part de les illes i de la costa croates, tot i que es tracta de dues àrees discontinües, perquè no es troben a la Dalmàcia septentrional (l'arxipèlag de Zadar i Šibenik): la forma *luben* és l'única des de les costes orientals d'Ístria fins a les portes de l'arxipèlag de Zadar, mentre que la forma *lubin* (excepcionalment *jubin*) és la de la Dalmàcia central. Tot i que la sonorització de la -P-, que mostren totes les formes recordades, no és una característica del dalmàtic, llengua romànica oriental, es tracta sens dubte d'un element autòcton, atès que els continuadors de LŪPĪNUS amb el significat de 'llobarro' no es troben als dialectes italomànics. En canvi, les formes amb el sufix -INA mostren una distribució marcadament romànica occidental (fr. *loubine* i *lubine*, cast. *lobina* i *lubina*, cat. or. *llobina*). Una altra derivació de LŪPUS (*REW* 5173), aquesta vegada amb el sufix -ĚLLUS, es troba a les parles de la badia de Boka Kotorska (Montenegro), on la forma predominant és *ljublaj*, amb la diftongació de /ε/.

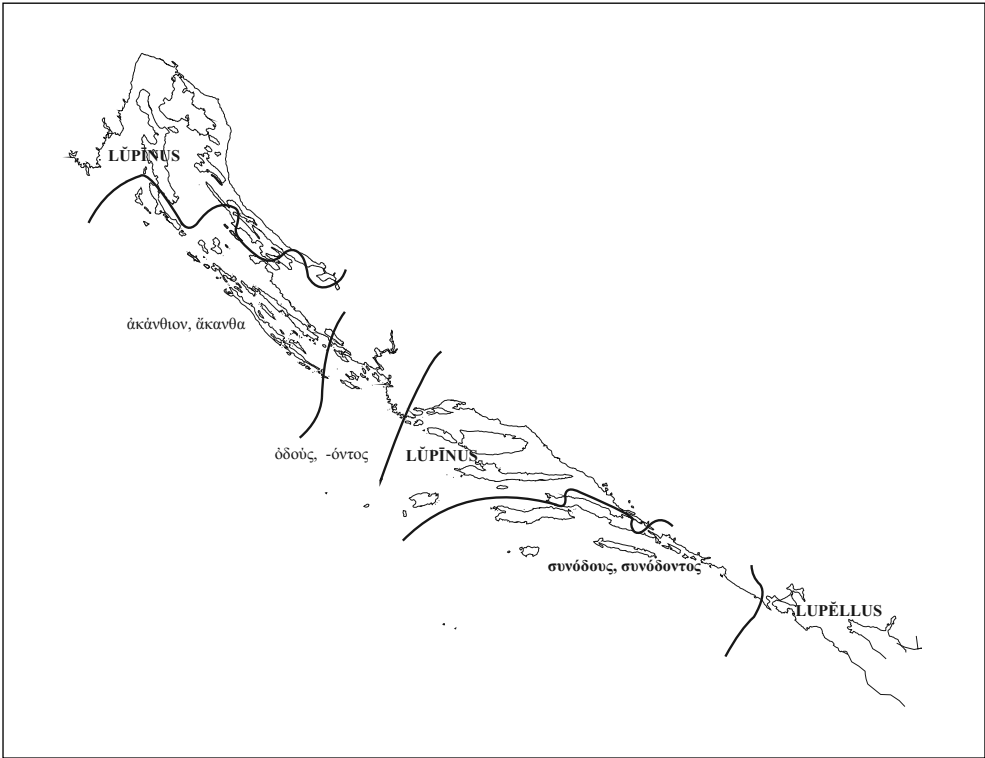
La resta del territori comparteix tres grecismes dalmàtics: les formes *agač*, *ogač*, *jagač* etc. que continuen un ἄκωνθιον, ἄκωνθα (*JE*, s. v. *agač*, *Jafa* 14.1.3.2.) són característiques de l'arxipèlag i de la costa de Zadar; la forma *dut*,¹¹ d'un ὀδοῦς, -όντος (*JE*, s. v. *dut*, *Jafa* 14.1.3.3.) és característica de l'arxipèlag i de la costa de Šibenik, i la forma *smudut* (loc. cit.), d'un συνόδοις, -οντος de les illes de Korčula, Lastovo i Mljet, de la península de Pelješac, de la zona de Dubrovnik.¹² Els tres grecismes es basen en el

9. <http://www.ihjj.hr>

10. Elaborat a partir de Vuletić 2007: mapa 1.

11. Les paral·leles formals es troben al cat. *dot* 'Polyprion cernium' i al salentí *dottu* 'Dentex vulgaris', però també «specie di cernia» (*Jafa* 14.1.3.3.).

12. Quant a *lebrek* i *levrek* de l'extrem sud de Montenegro, es tracta d'un grecisme (λάβραξ) comú a tota la Mediterrània oriental, present fins i tot en el búlgar i el romanès: la presència a les parles montenegrines probablement no es deu a l'intermediari dalmàtic, sinó a la influència albanesa. *Jafa* 14.1.1.-14.1.1.1.

MAPA 1. *Dicentrarchus labrax* «llobarro»

semantisme ‘espina’, ‘dent’, de la mateixa manera que els noms italoromànics *spigola*, *spinola*, *spinota*, etc.¹³

Tenim, doncs, un ètim llatí (LŪPUS), molt comú en tota la Romània, a l’extrem septentrional i meridional de l’antic domini dalmàtic, així com a la zona central, i tres ètims grecs distribuïts tot al llarg de la costa dàlmata. L’anomenat dalmàtic septentrional mostra una varietat important d’ètims (un de llatí i tres de grecs), mentre que el ragusà en té un de sol (συνόδοις, -όντος), així com el labeàtic (LŪPUS + -ĔLLU).

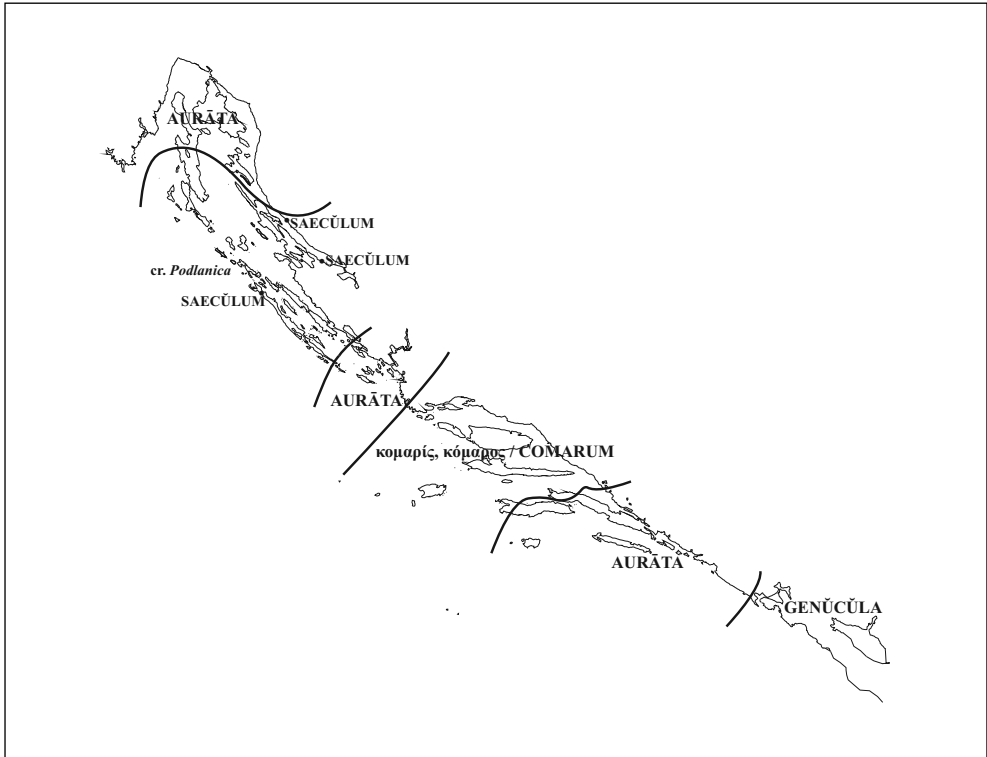
3.2. CHRYSOPHRYS AURATA ‘orada’ (Jafa 14.2.-14.2.4.6.)¹⁴

Els noms dalmàtics de l’orada que s’han conservat a les parles croates i montenegrines mostren, com els noms del llobarro, una acusada fragmentació lèxica. Els continuadors d’un panromànic AURĀTA (REW 789) ocupen tres àrees separades: 1) la costa orien-

13. Una espina curta a l’angle superior de l’opercle és característica del llobarro.

14. Elaborat a partir de Vuletić 2007: mapa 3.

MAPA 2. Chrysophrys aurata «orada»

tal d'Ístria, les illes de Krk i Cres i la costa oposada, 2) la zona entre l'illa de Murter i el poble de Rogoznica, 3) les illes de Korčula i Vis, la península de Pelješac, el delta del riu Neretva i la zona de Dubrovnik. Les formes que acusen un fonetisme dalmàtic (la conservació del diftong AU i de -T-), com ara *ovrata*, *ovrat*, *obrata*, *obrat* o *lovrata* (amb l'article aglutinat) comparteixen l'espai esmentat amb la forma d'origen venecià *orada*.

Tres punts aïllats de la zona de Zadar (els pobles de Karlobag i Ražanac a terra ferma i el poble de Božava a l'illa de Dugi Otok) encara conserven la forma *sekulica* per a designar una orada petita: es tracta, segons l'explicació convincent de Vinja (*JAJA* 14.2.4., *JE*, s. v. *sekulica*) d'un continuador del llatí SAECŪLUM (*REW* 7495), en una de les seues accepcions més antigues 'Junges von Tieren'.¹⁵

El mateix semantisme de 'genus' es troba als noms que pren l'orada a la badia de Boka Kotorska a Montenegro: les formes *gnigla*, *gnjigla*, *gilniga*, *gilinga* i *dinigla* són totes derivats continuadors de GENŪCŪLUM (*REW* 3737), evidentment per una forma del femení

15. Karlobag forma part de la zona de *lovrata*, mentre a Ražanac i Božava una orada gran es diu *podlanica* (en croat *dlan* significa 'pam'), que troba una correspondència perfecta a l'occità *paumarenco*, *paumrenque* i al cors *palmata* (*JAJA* 14.2.3.1.).

(GENÜCŪLA, *vid. Jafa* 14.2.4.1., *JE*, s. v. *dinigla*). La dissimilació típica del vegliot (*dená-kle*) i de tota la Itàlia al sud de Roma (*dinocchio*, *vid. REW* 3737) no es troba en la major part de les formes montenegrines. És important també la conservació del grup CL com a *gl*.

Una àrea compacta de Dalmàcia central (tota la costa, així com les illes de Čiovo, Šolta, Brač, Hvar i Vis) coneix només la forma *komarča*. Als inventaris ictionímics de la Mediterrània no es troba cap nom que pugui oferir cap possibilitat d'explicació. No obstant això, als escrits d'Epícarc (mort vers l'any 450 aC) es troba l'ictiònim κομαρίς que Wood (*vid. Jafa* 14.2.2.1., *JE*, s. v. *komarča*) dedueix de κόμαρον «the fruit of arbutus» o de κόμαρος «strawberrytrees, Arbutus unedo» (l'arbocer). Ara bé, l'orada té a l'opercle un característic punt daurat que explica el seu nom més conegut, però també un punt roig, com el fruit de l'arbocer. Vinja creu que *komarča* pot ser una derivació de κόμαρος, existent també en llatí com COMĀRUM (*REW* 2072). El punt fort de la seva etimologia, a més de l'existència de l'ictiònim grec, és que l'arbocer en una bona part de Dalmàcia es diu precisament *komora*, sens dubte un continuador croat molt regular del llatí COMĀRUM. A més, la forma derivada que presenta el so *č* es troba també en la toponímia dalmata (*Komorčar*, atestat a l'any 1299 com *caput Comorcarii*). Creiem que amb això basta per a acceptar la proposta de Vinja.

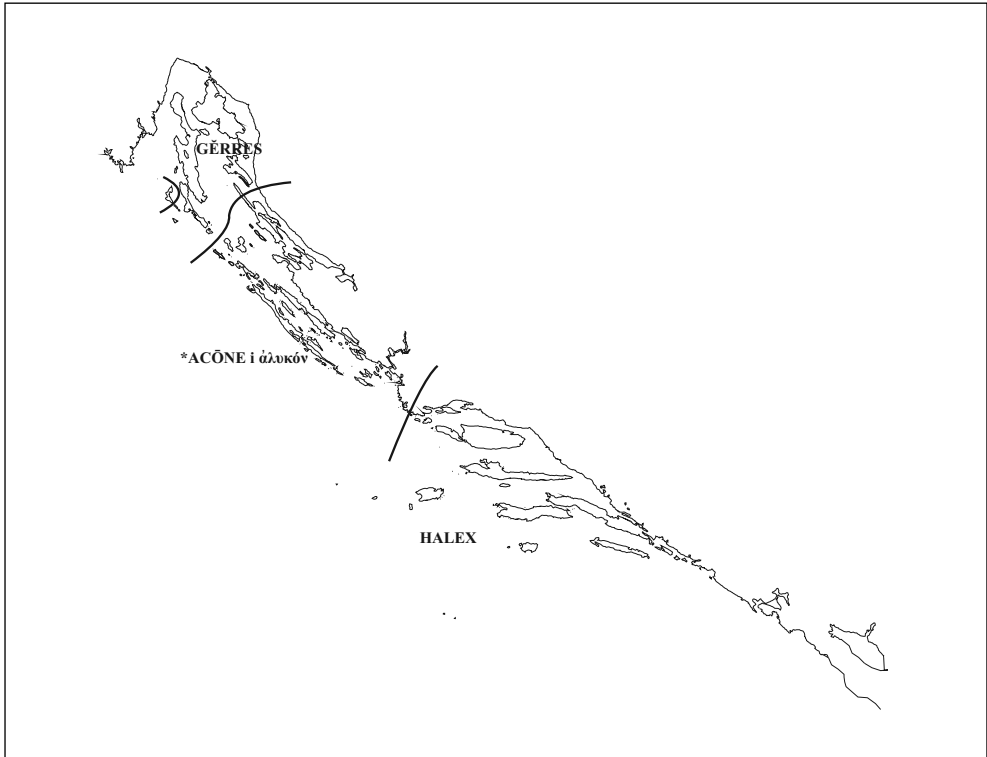
En el cas dels noms de l'orada també el dalmàtic septentrional torna a presentar-se dividit en dos, amb els continuadors d'ĀURĀTA al nord, al centre i a l'extrem sud del domini i els derivats de COMĀRUM al sud del domini. Un cop més el ragusà presenta una solució única (ĀURĀTA), així com el labeàtic (derivats de GENÜCŪLUM).

3.3. ATHERINA BOYERI 'moixó' (*Jafa* 24.-24.2.3.)¹⁶

A qui coneix la relació entre els noms i les coses dins l'àmbit de la pesca no li pot sorprendre la varietat de noms dels peixos més estimats i, és clar, més cars, com ara el llobarro o l'orada. La importància econòmica d'aquests peixos, que sempre obra com un factor anivellador des del punt de vista onomàstic, no ha pogut mai ser considerable. No obstant això, la variació geogràfica dels noms és també una característica de les espècies d'una acusada importància econòmica, com ara les *Menidae* o les *Atherinidae*, que, junt amb les *Clupeidae*, han constituït, des de sempre, la base alimentària de les poblacions illenques i costeres dalmates.

Entre els noms dalmàtics del moixó que fins avui s'han conservat en les parles croates trobem els mateixos noms que en un altre lloc designen als peixos de la família *Maenidae* (*vid. Jafa* 24.). Les illes de Dalmàcia central (Šolta, Brač, Hvar, Vis, Korčula, Lastovo, Mljet), així com la península de Pelješac, la zona de Dubrovnik i un punt aïllat a l'illa de Pag, constitueixen una àrea on predominen els continuadors del llatí HALEX, -ŪCE (*REW* 4001), el mateix que es troba a l'origen de la rica sèrie italo-romànica d'*alice*. Els noms croats (*oliga*, *ojiga*, *oljiga*, *oljuga*, *jiga*, *iga*, *liga*) mostren tots la consonant velar conservada, senyal inequívoc de l'origen dalmàtic, encara que amb una sonorització poc clara, possiblement deguda a la proximitat de la sonorant /l/, que també es dona

16. Elaborat a partir de Vuletić 2007: mapa 19.

MAPA 3. *Atherina boyeri* «moixó»

en el cas de LŪPĪNUS > *lubin, luben* (vid. 3.1.). En canvi, uns punts aïllats a l'arxipèlag de Zadar i Šibenik, així com a les illes de Brač i Hvar, tenen formes amb la vocal posterior (*ojuga, ljoga, joga*) que, amb una distribució molt més intensa a tot l'arxipèlag de Zadar i Šibenik pren el significat de 'peix petit' o, fins i tot, de 'no res', 'cap peix', a l'expressió 'pescar un no res'. Aquestes formes apunten cap a la pronunciació velar ([u]) de la *v* del grec (l'ètim seria ἄλυκόν), que trobem atestada no només als grecismes antics del llatí, com ara MŪRTA, TUNNUS o TŪMBA, de subsegüent distribució panromànica, sinó en una part no insignificant dels grecismes del dalmàtic que no en troben de paral·leles en altres parts de la Romània, o les troben només en dialectes d'Itàlia meridional i en sard (vid. Vinja 1967; Kapović / Vuletić [en premsa]).

Com a nom del moixó predominen a l'arxipèlag de Zadar els continuadors d'un *ACÒNE, d'ACUS (REW 130), que tenen una distribució gairebé panadriàtica amb el significat d'*Atherina hepsetus*. La forma predominant *gavun* ha estat explicada per Skok (ERHSJ, s. v. *agun*) amb la diftongació *ō* > [aw], típica també del dalmàtic de l'illa de Krk (vegliot).¹⁷

17. La identificació del vegliot *agaun* com a 'seppia' que dona Bartoli (1906) és completament errònia.

Resulta molt estrany, tanmateix, que la diftongació descendent del vegliot, a més atestada únicament a partir del segle XV, es trobi només en un ictiònim i que, a més, sigui un lexema de distribució gairebé panadriàtica. És a dir que es troba també a l'exterritori de les parles dalmàtiques que s'han extingit abans de poder assolir la fase de l'anomenada diftongació descendent.

Com ictiònims, els continuadors del llatí ACUS, es troben també en dialectes venecians (*agòn*) i en napolità (*lagone*), de manera que no cal descartar la possibilitat que la forma croata *gavun* (i *gaun*) sigui un venecianisme. Tot i així, aquest es dona a Ístria i a les illes de Krk i Rab sota les formes d'*agon* i *agun* i la seva relació amb *gavun* fins avui no s'ha explicat de manera adequada.

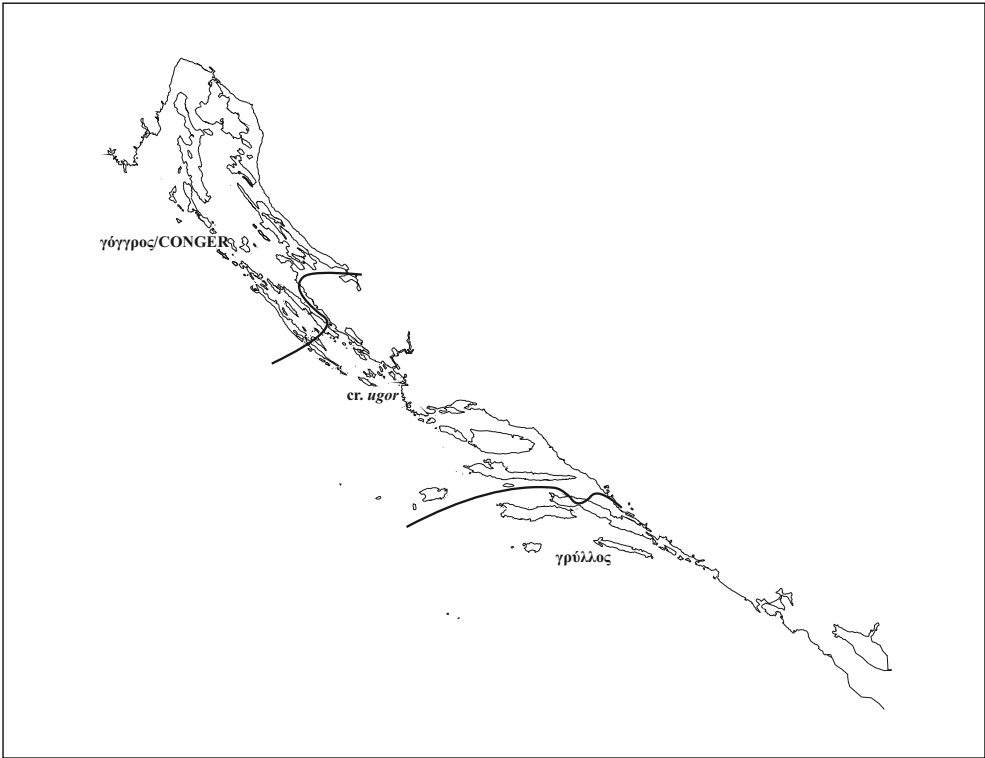
No obstant això, justament a l'àrea més exposada a la influència itallorromànica, ço és l'arxipèlag de Kvarner, hi ha un ictiònim que amb tota seguretat és un dalmatisme. Es tracta de les formes *gira* i *girica*, pronunciades [ˈgira] i [ˈgiritsa] respectivament, continuadors del llatí GĒRRES (REW 3746), amb la consonant velar conservada. Aquestes formes, amb un altre significat, el de 'gerret' (*Smaris alcedo*), es troben al llarg de tot l'Adriàtic oriental, especialment a les illes de Dalmàcia central i meridional.

En aquest cas també, un sud unitari contrasta amb la varietat de noms del complex dalmàtic septentrional. Com ja hem dit, per a obtenir una visió més completa de la distribució actual dels ètims romànics que han servit com a base dels noms croats del moixó, cal estudiar-los junt amb les noms d'*Atherina hepsetus*, així com amb els noms de les *Maenidae*.

3.4. CONGER VULGARIS 'congre' (Jafa 10.2.)¹⁸

La distribució geogràfica dels noms dalmàtics del congre confirma la divisió d'un nord i un sud dalmàtic. Des de les costes orientals d'Ístria fins a l'extrem sud de l'arxipèlag de Zadar, tots els punts continuen el llatí CÖNGER (REW 2144), amb la forma majoritària *grug* amb la desnasalització *on > u* típica dels préstecs romànics del croat més antic. La forma *grug* ha merescut també l'atenció de Coromines (DCELC, s. v. *congrío*). El sud, des de l'illa de Korčula i la península de Pelješac fins al litoral montenegrí, té com a forma única *gruj*, continuador del grec γρούλλος que als dialectes de la Itàlia meridional sobreviu amb el significat original de 'porc' (vid. Jafa 10.2.2.2., JE, s. v. *gruj*). La forma actual croata mostra una [u] com a únic reflex romànic de la *v* del grec, mentre que la Itàlia meridional coneix formes amb [i] (p. e. *kiríllu*), així com les formes amb [u] (p. e. *grullu*). L'àmbit de *grug* i variants i l'àmbit de *gruj* se separen per una llarga faixa de Dalmàcia central que com a nom actual del congre utilitza només el lexema paneslau *ugor*. Tot i això, un punt aïllat amb *grug* al nord de la península de Pelješac, cosa que de ben segur no és producte de les migracions posteriors, mostra que els continuadors del CÖNGER probablement cobrien la major part del territori del dalmàtic septentrional.

18. Elaborat a partir de Vuletić 2007: mapa 36.

MAPA 4. Conger vulgaris «congre»

4. CONCLUSIONS

Amb els pocs mapes que he pogut presentar aquí, a manera d'il·lustració, ens hem quedat lluny encara d'una visió més completa de la diversitat lèxica del complex dalmatoromànic. El que anunciava era un esbós d'una primera classificació diatòpica del lèxic dalmàtic, basada en els ictionims. D'aquests mapes, elaborats a partir d'un estudi de més de seixanta mapes ictionímics (Vuletić 2007), tres han servit per a mostrar un nivell alt de la fragmentació lèxica del dalmàtic i un per a mostrar un espai lexicalment més unitari, encara que clarament dividit en un nord i un sud. La proporció de la tria pareix ser representativa: en allò que queda del dalmàtic al lèxic ictionímic croat i montenegri, hi ha ben pocs lexemes que es puguin considerar típics de només un dels macrodialectes de Muljačić (dalmàtic septentrional, ragusà, labeàtic). El macrodialecte que compta amb més ètims típics pareix ser el labeàtic: són exclusius al seu antic territori GENÜCŪLA (vid. 3.2.), *GĚRRŪLA (dim. de GĚRRĚS) > *gljara*, *LŪPĚLLUS (vid. 3.1.), *SALACŪLA > *saragla* 'amploia' *Clupea sprattus* (JAFa 23.2.4.) i uns altres.

Si exceptuem el cas de *grug / gruj* ‘congre’ (vid. 3.4.), són igualment pocs els lexemes que oposen un sud (ragusà i labetàic) a un nord: ἀλώπηξ > *lujpa* ‘palomida’ Lichia amia (Jafa 21.2.1.3., JE, s. v. *lujpa*);¹⁹ NARĪŤŪLA (de NARĪTA, REW 5827) > *narikla*, *mariklja Trochocochlea turbinata*, amb el grup [kl] conservat. De vegades els lexemes “meridionals” comprenen també l’illa de Korčula i la península de Pelješac, com és el cas dels noms de la círvia (*Seriola dumerilii*) *felun*, *penul* < βελόνη i *orhan*, *orfan* < ὄρφος, ὄρφνινος (vid. Jafa 21.3.3.), on el nord té un *gof* < γόμφος (vid. Jafa 21.3.1.1.).

Però molt més interessant que el lèxic típic del conjunt dalmàtic septentrional, pareix ser l’originalitat del lèxic ictionímic d’algunes de les seves subdivisions. Així, només les parles de l’arxipèlag de Zadar (de vegades també de l’arxipèlag de Šibenik), l’antic territori iadertí, compten al seu lèxic amb els continuadors dels següents ètims:

βρέφος > *brfun* ‘xuclet’ *Atherina hepsetus* (JE, s. v. *brfun*);

κυνίσκος > *kinikesa* ‘gat (tauró)’ *Scyliorhinus canicula*, amb l’únic paral·lel en el sard *kaniska*, el napolità *canesca* i el sicilià *caniscu* (vid. JE, s. v. *kinikesa*), malgrat que aquestes formes apunten cap a una *crux* grecolatina;

parda ‘gat (tauró)’ *Scyliorhinus canicula*, evidentment en relació amb PARDĀLUS (REW 6232) < πάρδαλος;²⁰

SAECŪLUM > *sekulica* (vid. 3.2.);

σκορδύλη²¹ > *skardinula* ‘verat’ *Scomber scomber* (JE, s. v. *skardinula*), cas únic a la Romània;

*TORPIGO, -INIS (JE, s. v. *trpina*) > *trpigna*, amb el grup GN conservat (pronunciat com [gn]).²²

Els continuadors del grecisme ἀλγκόν, deixant a banda tres punts de Dalmàcia central, es troben només a l’arxipèlag de Zadar.

Per tant, mentre que encara es pot parlar d’un lèxic típic labetàic, fins i tot d’un lèxic típic ragusà, pel que fa als ictiònims resulta difícil definir el lèxic típic del dalmàtic septentrional. Abans pareix haver-hi unes quantes subzones lexicals, entre les quals destaquen, per la seva visibilitat, la de l’arxipèlag de Zadar, així com la de Dalmàcia central. Encara que de manera provisional, aquesta conclusió troba una confirmació també fora del lèxic ictionímic: entre les denominacions que porta un dolç pasqual en forma de trenca o de colom amb un ou, *poluba* < *PALŪMBUS, -A (REW 6181) que pareix ser la forma coneguda només a algunes illes de l’arxipèlag de Zadar, mentre que *garitula* < *GALLITŪLA o GALLICŪLA (ERHSJ, s. v. *garitula*; JE, s. v. *garitula*)²³ s’utilitza només a Dalmàcia central.

La fragmentació lèxica del territori adscrit per Muljačić al dalmàtic septentrional s’explica per les condicions extralingüístiques. El territori romànic de Dalmàcia, com-

19. Cfr. alb. *lojbë*.

20. A la major part de la costa croata i montenegrina el gat (tauró) porta només el nom eslav *mačka* (*maška*), literalment ‘gat’, de manera que pot semblar arriscat concloure que *parda*, que arriba també a les illes meridionals de l’arxipèlag de Kvaner, hagués existit només en iadertí. En canvi, *kinikesa* pareix ser un lexema exclusiu del iadertí.

21. Atestat en Aristòtil i Estrabó. Vid. JE, s. v. *skardinula*.

22. Cfr. LOLIGO, -INIS > croat *uligna*, *ligna* etc. ‘calamar’.

23. Cfr. els ornitònims friulà *giariule*, *giarigule* i triestí *gerigola* (DEDI, s. v. *giariule*).

post per una estreta faixa costera i un nombre extraordinari d'illes,²⁴ es va veure transformat ben aviat (entre els segles VII i VIII) en un nombre de zones incomunicades (si més no per via marítima), exposades a la progressiva eslavització i, posteriorment, a la veneçianització. La zona de Dubrovnik, territori del ragusà, es presenta, en canvi, com molt més compacta i es va veure afectada per l'eslavització més tardanament.

Espere haver aconseguit amb aquest treball realitzar una primera aproximació al problema de la distribució diatòpica del lèxic dalmàtic. Però també haver pogut convèncer, com procuraven fer els il·lustres predecessors, de la importància que per al coneixement del lèxic dalmàtic té l'estudi dels dialectes croats i montenegrins. La investigació hauria de continuar en els camps de la fitonímia i l'ornitonímia. Gràcies al nombre limitat d'espècies, aquesta investigació es podria portar a terme en un temps previsible, com en el cas d'Ístria ha sabut demostrar Filipi (1994). Però el temps no ens afavoreix: les parles illenques de Croàcia, així que els oficis tradicionals, van desaparèixer ràpidament i amb ells també l'últim record de la Romània submersa de l'Adriàtic oriental.

BIBLIOGRAFIA

- ALVAR, Manuel (1969): *Estructuralismo, geografía lingüística y dialectología actual*. Madrid: Gredos.
- BANFI, Emanuele (1991): *Storia linguistica del Sud-Est europeo. Crisi della Romania balcanica tra alto e basso medioevo*. Milano: Franco Angeli.
- BARTOLI, Matteo Giulio (1906): *Das Dalmatische. Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der Apennino-Balkanischen Romania*. Wien: Alfred Hölder. 2 vol (Schriften der Balkankommission. Linguistische Abteilung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Bd. IV-V).
- BERNORTH, Anja (2008): «Interne Sprachgeschichte des Dalmatischen». *RSG*. Vol. 3, p. 2731-2749.
- BONFANTE, Giulio (1983): «Il posto che spetta al dalmatico fra le lingue romanze». *Atti e memorie dell'Accademia toscana di scienze e lettere La Colombaria*. Vol 48, p. 207-238.
- COLÓN, Germà (1993): *El lèxic català dins la Romània*. València: Universitat de València, 261 p. (Col·lecció Biblioteca lingüística catalana, 12).
- CONTINI, Michel (1992): «Le ricerche geolinguistiche in Francia». RUFFINO, Giovanni (ed.) (1992): 189-211.
- CREVATIN, Franco (1992): «Romania disiecta e Romania submersa nell'Adriatico orientale». KREMER, Dieter (ed.): *ACILPR XVIII*. Vol. 1. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, p. 211-227.

24. L'arxipèlag croat compta amb 698 illes, 389 illots i 78 esculls. Gairebé totes les illes poblades es troben al territori que Muljačić va adscriure al dalmàtic septentrional.

- DCELC COROMINES, Joan (1974 [1954-1957]): *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*. Bern: Francke. 4 vol.
- DEDI CORTELAZZO, Manlio / MARCATO, Carla (1992): *Dizionario etimologico dei dialetti italiani*. Torino: UTET, 404 p.
- ERHSJ SKOK, Petar (1971-1974): *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. 4 vol.
- FILIP, Goran (1994): *Istarska ornitonimija. Etimologijski rječnik pučkog nazivlja*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka, 312 p.
- FISHER, John (1976): *The Lexical Affiliation of Vegliote*. London: Associated University Presses, 165 p.
- GERESDORFER, Vera (1985): «Tipovi romanizama u *Etimologijskom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika Petra Skoka*». DEANOVIĆ, Mirko (ed.): *Zbornik u čast Petru Skoku o stotoj obljetnici rođenja (1881-1956)*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, p. 167-174.
- HOLZER, Georg (2007): *Historische Grammatik des Kroatischen. Einleitung und Lautgeschichte des Standardsprache*. Frankfurt am Main et al.: Peter Lang, 156 p. (Schriften über Sprachen und Texte, 9).
- JE VINJA, Vojmir (1998-2004): *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; Školska knjiga. 3 vol.
- JAJA = VINJA, Vojmir (1986)
- KAPOVIĆ, Mate / VULETIĆ, Nikola: «Refleks grčkoga *v* u hrvatskim “dalmatskim grecizmima”». *Filologija*. Vol. 54. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. [En premsa].
- LRL HOLTUS, Günter / METZELTIN, Michael / SCHMITT, Christian (ed.) (1988-2005): *Lexikon der Romanistischen Linguistik*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. Vol. 8.
- MIHĂESCU, Haralambie (1993): *La romanité dans le Sud-Est de l'Europe*. Bucarești: Editura Academiei Române, 600 p.
- MULJAČIĆ, Žarko (1983): «Aspetti recenti dello studio del dalmatico (1966-1980)». *Scritti linguistici in onore di Giovan Battista Pellegrini*. Pisa: Pacini Editore. 2 vol, p. 101-108.
- (1990): «Sul dalmatico meridionale o labeatico». *Abruzzo*. Vol. 23-28. Roma: Edizioni dell'Ateneo, p. 369-386.
- (1994): Resenya de Rocchi (1990). *ZrPh*. Vol. 110, 1/2, p. 230-232.
- (1995): «Il dalmatico». *LRL*. Vol. II, 2, p. 32-42.
- (1997): «Il gruppo linguistico illiro-romanzo». HOLTUS, Günter / KRAMER, Johannes / SCHWEICKARD, Wolfgang (ed.): *Italica et Romanica. Festschrift für Max Pfister zum 65. Geburtstag*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. 3 vol, p. 59-72.
- (2001): «Kriteriji za kronološku stratifikaciju hrvatskih toponima kasnolatinskog i romanskog podrijetla». *Riječ*. Vol. VII/1, p. 63-70.
- (2002): «A che punto sono gli studi dalmatistici all'alba del Duemila?». SABATINI, Francesco (ed.): *L'Accademia della Crusca per Giovanni Nencioni*. Firenze: Le Lettere, p. 433-442.

- PELLEGRINI, Giovan Battista (1969): «Criteri per una classificazione del lessico 'ladino'». *Studi linguistici friulani*. Vol I, p. 7-39.
- (1970): «La classificazione delle lingue romanze e i dialetti italiani». *Forum italicum*. Vol. IV/2, p. 211-237.
- ROCCHI, Luciano (1990): *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali*. Udine: Campanotto Editore, 411 p.
- ROSENKRANZ, Bernhard (1955): «Die Gliederung des Dalmatischen». *ZrPh*. Vol. 71, p. 269-279.
- RUFFINO, Gianni (ed.) (1992): *Atlanti linguistici italiani e romanzi. Esperienze e confronto. Atti del Congresso Internazionale Palermo, 3-7 ottobre 1990*. Palermo: Centro di studi filologici e linguistici siciliani, 668 p.
- RSG ERNST, Gerhard / GLESSGEN, Martin-Dietrich / SCHMITT, Christian / SCHWEICKARD, Wolfgang (ed.) (2003-2008): *Romanische Sprachgeschichte / Histoire linguistique de la Romania. Ein internationales Handbuch zur Geschichte der romanischen Sprachen / Manuel international d'histoire linguistique de la Romania*. Berlin; New York: Walter de Gruyter. 3 vol.
- SCHMITT, Christian (1974): *Die Sprachlandschaften der Galloromania. Eine lexikalische Studie zum Problem der Entstehung und Charakterisierung*. Bern; Frankfurt/M.: Herbert Lang; Peter Lang.
- SECO, Manuel (ed.) (2003): *Léxico hispánico primitivo (siglos VIII al XII). Versión primera de Glosario del primitivo léxico. Proyectado y dirigido inicialmente por Ramón Menéndez Pidal. Redactado por Rafael Lapesa con la colaboración de Constantino García*. Madrid: Espasa Calpe.
- SKOK, Petar (1955): «Sur l'élément grec de l'ancien dalmate». *RLiR*. Vol. 19, p. 227-230.
- TEKAVČIĆ, Pavao (1976): «O kriterijima stratifikacije i regionalne diferencijacije jugoslavenskog romanstva u svjetlu toponomastike». *Onomastica jugoslavica*. Vol. 6. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, p. 35-56.
- TRUMMER, Manfred (1998): «Südosteuropäische Sprache und Romanisch». *LRL*. Vol. VII, p. 134-184.
- VINJA, Vojmir (1967): «Le Grec et le Dalmate». *Zeitschrift für Balkanologie*. Vol. V, 2. Berlin: Institut für Balkanologie der Freien Universität Berlin, p. 203-223.
- (1986): *Jadranska fauna. Etimologija i struktura naziva*. Zagreb; Split: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti; Logos. 2 vol.
- VULETIĆ, Nikola (2007): *Dalmatska leksička geografija. Talasozoonimi*. [Tesi doctoral inèdita. Universitat de Zadar. Zadar, 2007].
- ZAMBONI, Alberto (1976): «Note linguistiche dalmatiche». *Società Dalmata di Storia Patria. Sezione veneta. Atti della Tornata di studio nel cinquantésimo anniversario della fondazione in Zara*. Vol. IX. Venezia: Società Dalmata di Storia Patria, p. 9-66.

Rebut: 30-III-2010
 Acceptat: 23-VI-2010

RESUM

Les qüestions de fonètica històrica han dominat durant molt de temps el camp de la dialectologia històrica dalmàtica des dels primers estudis de Bartoli i Rosenkranz, fins als treballs més recents de Muljačić. I ben encertadament, atès que es tracta d'un domini lingüístic la morfosintaxi del qual només es coneix en part i únicament en el cas del *vegliotto*, que n'és el representant més afortunat. Per aquests mateixos motius les diferències lexicals entre els dialectes dalmàtics tampoc han merescut gaire atenció. Les parles riberenques i illenques croates tanmateix conserven encara més de mil paraules del dalmàtic, sobretot als camps semàntics de la pesca, la navegació i d'altres realitats mediterrànies. Em propose ací de fer un esbós d'una primera classificació dialectal del lèxic dalmatoromànic, basada en els dalmatismes de la terminologia pesquera croata, recollits en enquestes realitzades en més de 180 punts de la costa de Croàcia.

MOTS CLAU: Dalmàtic, ictiònims, lèxic, geografia lingüística.

ABSTRACT

A proposal for the Atlas of Vestigial Dalmatian Lexis from the east coast of the Adriatic

Historical Dalmatian dialectology has been dominated for a long time by concern for sound change, beginning with the first studies by Bartoli and Rosenkranz up to the more recent contributions of Muljačić. And quite rightly so, since we are dealing with a linguistic domain whose morphosyntax is only partially known, and only in the case of *vegliotto*, the most widely studied variety. For these very same reasons, lexical differences between the Dalmatian dialects have been largely neglected. However, the Croatian varieties spoken on the coast and islands still contain more than a thousand words of Dalmatian, notably in the semantic fields of fishing, navigation and other Mediterranean activities. My intention here is to attempt a preliminary dialectal classification of Dalmatian Romance lexis based on Dalmatian forms in Croatian fishing terminology collected from questionnaires presented in more than 180 places on the Croatian coast.

KEY WORDS: Dalmatian, fish names, lexis, Geolinguistics.